

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philippi Melanchthonis Grammatica Latina

Melanchthon, Philipp

Wittebergae, 1621

Caput IV. Syntaxis nominum transitiva

[urn:nbn:de:bsz:31-112308](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-112308)

Livius^s etiam dixit: *Tribus liberis, pro ternis.* 5.

REGULA VIII.

† Ordinalibus, item Superlativis, & quæ cognatæ significationis sunt, eleganter adjicitur particula *QVISQVE*,^s quum quid statum per singula æqualiter significatur. *ut:* 6.

Tertio quoque die venire solet. Ze am drittē tage. Decimum quemque militem ad supplicium legit.

Liv. l. 2. ab. U. C. Ze den zehenden.

Optimus quisque nobilissimus.

Quotus quisque. Præcipuus quisque.

Δ Reperitur etiam, *Bonus quisque. Melior ac doctior quisque; apud Cicer. Terent: Senec. Plin.*

Δ Possunt tamen Ordinalia etiam Partitivorum more, cum Genitivo plurali⁷ constructui. *ut:* 7.

Quartus quisque annorum Bisextilis est. Sueton. Jul. c. 40.

CAPUT IV.

SYNTAXIS NOMINUM

Transitiva.

Δ *Quotuplex est Syntaxis Nominum Trans-*
itiva?

Quadruplex: Aut enim construuntur Nomina in quocunque Casu, cum Genitivo: aut cum Dativo: aut cum Accusativo: aut cum Ablativo.

NO-

NOMEN CUM GENITIVO.

REGULA I.

1. * Substantivum cum Substantivo¹ rei diversa, Genitivo Casu jungitur. ut:
Initium sapientia, timor Domini, Mille hominum.
Per calceorum. Verba Accusandi.
Inertiam adolescentum accusas. Id negotii.
Proprium senectutis. Commune amantium
omnium est.
2. Nihil novi.² *Arma illius.*
3. Dei³ amor - hominum. *Laf. a mentis.*
Eius farina homo.

† Exceptio.

I. Substantiva commodi aut incommodi significationem habentia, alterum in Dativo afflicunt. ut: *Homo, homini lupus, Deus, Diabolus, Angelus.*

4. II. Verbalia Substantiva interdum⁴ Casum Verbi sui retinent. ut:
5. *Multos tunc honori⁵ video esse factores. Cic.*
5. *Instituta est obtemperatio scriptis legibus.⁵ Cic.*
5. *Neque oblocutor sum alteri⁵ in convivio. Plaut.*
Mil. 3. 1.
5. *Nolo mihi⁵ oblatricem in ados intrmittere.*
Ibid.
6. *Quid tibi hanc rem⁶ curatio est verbero? Plaut*
Amphitr.
6. *Id⁶ anus mihi indicium fecit. Ter. Ad. 4. 4.*
Domum

CUM GENITIVO.

Domum⁷ reditionis spe sublata. *Ces. l. i. bell. Gall.* 7.
Quum pestiferum Brundisio⁸ Antonii reditum 8.
timeremus. *Cic.*

Δ *NOTA.* Dimidium cum Adjectivis Neutro genere usurpatis, aut cum Substantivis, quæ aliud etiam Adjectivum adjunctum habent, semper Genitivum affiscit. ut: Dimidium⁹ facti, beati, mali, totius temporis. 9.

Et cum veris Substantivis Masculinis & Fœmininis, & sine Adjectivo positis Neutris, ut Adjectivum cum Substantivo jungitur. ut:

Dimidius seu Dimidiatus¹⁰ Dies, Pes, Orbis, 10.
Digitus, Liber.

Dimidia Luna, pars, figura. 11.
Dimidium tempus,¹¹ spaciæ.

REGULA II.

† Quæ Partitionem significant, affiscunt Genitivos Plurales, vel Collectivi Nominis singulares. ut:

Alter horum. Pars civium. 1.
Multi, Plures, Plurimi horum. Solus fratrum.
Nemo nostrum. Omnes Macedonum.¹
Uterque nostrum. Centum Senatorum.
Alia animalium. O maior Juvenum.
Disertissime Romuli nepotū. Doctissimus Gracia.

† Quæ Nomina significant Partitionem?

Quæ exponi possunt per particulas,² *Inter, Ante, Pro, E, Ex, vel De;* sive sint Substantiva: 2.
ut, *Pars,*

NOMINUM
CUM GE
IVO.

LA I.
in Substantivo¹ reid
angitur. ut:
Demetrii, delli hominum
rebo Accusandi.
centas. Id negent.
omnium animarum
omnium est.
Ipsi² montis.
Suis sine homi.
odi aut incommo
alterum in Dativ
dus. Supus, Deus, Du
ativa interdum³
esse factores. Cic.
ipsum legibus? Cic.
in c. vivis. Plur
in edes intramitter
io est verberat. Plur
Tit. Ter. Ad. 4. 4.
Dicit

3. *ut, Pars, Nemo.* Sive Adjectiva; ³ *ut, Alter, Aliquis, Multi, Alii, Solus.* Interdum & *Omnis, Nullus.*

& vel ex Adjectivis Comparativa. *ut, Maior fratrum.*

4. vel Superlativa; ⁴ *Doctissimus omnium.*
vel Interrogativa; *Quotus quisque Philo-
phorum invenitur, qui sit ita moratus, ut ratio
postulat? Cic. 2. Tusc.*

5. vel Numeralia Ordinalia; ⁵ *Quartus quis-
que annorum est Bisextilis. Sueton. Iul. c. 40.*
vel Cardinalia; *Viginti Equitum in primo
conflictu cecidere.*

vel Multiplicativa; *Secunda pars prima
partis dupla.*

Sic & Pronomina similia; *Animalium hae
binis, illa quaternis pedibus incedunt.*

† *Quae Nomina sunt Collectiva?*

Quae in singulari multitudinem significant.
*ut: Gens, Turba, Manus, Populus, Pars, Quis-
que, Uterque, Legio, Concio, Cohors, Civitas, Op-
pidum, Societas, Senatus, Collegium, Facultas,
Exercitus, Ecclesia, Familia, Schola, Cætus, Vici-
nia, Concilium, Aetas, Seculum, & similia.* Sic
*Germania, Italia, Græcia &c. pro ipsis Germa-
nis, Italis, Græcis &c. accipitur.*

Quid hic notandum?

† I. Comparativo utimur, quando parti-
tio fit inter duo: *ut, Manuum agilior est dex-
tra.* Superlativo verò, quum inter plura sui
generis. *ut:*

Digitorum longissimus est medius.

Super-

† II. Superlativus partitionis, Genere plerunqve convenit cum antecedente su, Substantivo. ut:

Indus, qui est omnium fluminum maximus. Cic.

Modus rerum omnium utilissimus. Plin.

Hordeum, frugum omnium molliissimum. Plin.

Interdum tamen etiam respondet Geni Genitivi pluralis. ut:

Laudatissima barbarum est Moly. Plin.

Sic ego sum rerum non ultima Sexte tuarum. Ovid.

Elementorum levissimum est Ignis.

Δ III. Observent hoc loco Pueri & particulas eas, quæ Superlativis Intendendi gratia plerunqve addi solent. ut, *sunt, Multo, Longe, Quisqve, Quam, Tam, Tanto, Quanto, & similes. ut:*

Conspectus vester multo jucundissimus. Cic. pro L. Manil.

Longe omnium praestantissimus. Fab. l. 10. cap. 1.

Dum incautiùs subeunt, promptissimuso quisqve cadit. Livius lib. 5. dec. 3.

Ut te redimas captivum quam queas minimo. Ter.

Enn. 1. 1.

In tam optima causa. Cic.

Tanto pessimus omnium Poeta,

Quanto tu optimus omnium Paeronus. Catull.

ep. 44.

REGULA III.

† Adjectiva quæ Curam, Desiderium, Notitiam, Memoriam, Metum, Laudem, & his contraria, vel quamcunqve subjecti affectionem significant, Genitivos asciscunt. ut:

Curam

Curam vel Incuriam.

Arcia furti. Ovid. *Securus amorum.* i. Æn.

Desiderium vel Fastidium.

Cupidus discendi. *Fastidiosus literarum.* Cic.*Sua pecunie parvus, publica avarus.* Tac.

Notitiam vel Ignorantiam.

Ignarus mali. *Non ignara mali.* i. Æn.*Imprudens harum rerum ignarusq; omnium.* Ter.

Memoriam vel Oblivionem.

Vive memor leti. Pers. sat. 5. *Regnorum inmemores.* A.

Æn.

Metum vel Confidentiam.

Timidus procelle. Hor. *Mens interrita leti.**Audax animi.* *Fidens animi.*

Laudem vel Crimen.

Integer vita, scelerisq; purus. Horat.*Maturus animi.* *Impotens iræ.**Reus furti, cædis.* *Amens animi.*

Quamcunque affectionem.

Lassus maris & vicorum. Hor. *Fessus belli.* Stat.*Lata laborum.* Virg. *Constans fidei.* Tac. l. 19.*Obnoxius timoris.* Liv. *Immanis eperum militarium.*

Horum multa Græcorum imitatione sic dicuntur.

Exceptio.

Δ I. Quædam Adjectiva reatus significationem in se habentia, præter Genitivum, etiam Dativum interdum admittunt, aut Ablativum, jam cum, jam sine Præpositione. ut:

Reus voti. *Reus stipulando, promittendo.**Reus de pecuniis repetundis.* Cic.*Insons cædis.* *Insons crimine cædis.**Obnoxius timoris.* *Obnoxius timori; quod usitatus.*

Liber

Liber laborum.

Immanis eperum.

Affectus sublimis.

Purus sceleris.

Δ II. Adjectiva.

Eru, Eruditus, R.

Deservetus, Confes.

variant. Dic.

Doctus utrius.

Doctus L.

Doctus L.

Doctus a.

Eruditus Latine.

Eruditus.

Eruditus.

Rudis artis, arte.

Rudis ad.

Svretus labori, &

Insvretus labori.

Maus in.

Insvretus m.

Pur.

Alsvretus labori.

Romanus Ga.

l. 8. bell.

Affectus m.

Affectus bello.

Desveta triumpho.

Desvetaq; bel.

Confes, freqve.

Dativum rei; i.

Liber laborum. Liber à legibus. *usitatus.*

Immunis onerum. *Immunis a bello.*

Affinis suspicionis. *Affinis facinori.*

Purus sceleris. & à *scelere.*

△ II. Adjectiva quædam Notitiæ. *ut, Doctus, Eruditus, Rudis, Svetus, Insuetus, Assuetus, Desuetus, Consciens, Certior, Peritus, Consultus,* variant. Dicimus enim;

Doctus utriusque lingvæ.

Doctus Latinis & Grecis literis.

Doctus Latine & Græcè.

Doctus ad militiam.

Eruditus Latinis literis.

Eruditus ad assentationem.

Eruditus in Philosophia.

Rudis artis, arte, vel in arte.

Rudis ad bella, ad partus.

Svetus labori, & labore. Cic.

Insuetus laboris. Caesar: Moris, Liv.

Manus insuetæ operi. Tib. l. 1. el. 4.

Insuetus moribus Romanis. Liv. l. 8. bell.

Pun.

Assuetus labore assiduo. Cic. 3. de Orat.

Romanis Gallici tumultus assuetus. Liv.

l. 8. bell. Mac.

Assuetus mendaciis.

Assuetus bello, & ad bellum.

Desveta triumphis agmina. 6. Æn.

Desvetaq; bello agmina. 7. Æn.

Consciens, frequenter habet Genitivum, raro

Dativum rei: interdum & Dativum per-

R

sonæ,

sonæ, qui vel solus ponitur, vel cum Genitivo rei. ut:

Consciis omnium meorum in te studiorū. Cic.
Temeritati & mendacio conscios. Cic.

Facinori mens conscia. Cic.

Benè vel malè sibi conscius.

Quenam summa boni? Mens quæ sibi conscia recti. Auf.

Certior, habet Genitivum, vel Ablativum, cum Præpositione De, ut: *Faciam te consilii certiozem. Cic. Att. l. 3.*

Hac de re certior factus sum.

Peritus & Consultus, Genitivo & Ablativo junguntur. ut:

Iuris peritus Iure peritus.

Iuris consultus Iure consultus.

Quamquam hæc una dictione plerumque usurpantur.

Sic invenitur & *Usuperitus* apud Cæsarem.

1. Δ N O T A. Interdum duæ rectiones concurrunt, ad diversas Regulas pertinentes. ut:

Sextus Ælius juris civilis omnium peritissimus.

Quod & in aliis casibus fieri potest. ut, Longior sum te digito.

REGULA IV.

† Adjectiva Verbalia in AX, & Participia, quum in Nomina degenerant, Genitivos acciscunt. ut:

Tempus edax rerum. Ovid. l. 15. Met.

Audax ingenii. Pertinax recti.

Fugians litium

Lapsus animi

Sed pro adamæ

gul: judic. ar. possit

Singulari lunc:

epist. 1.

Capax ad

Disito audi

R

† Adjectiv

gnificant, mod

vum recipiunt.

dræc postit

sat. 2.

Plenurimorum.

Virg.

Vacuum curarum

Malle animi, de

puer. 1.

Terra ferax Ceres

l. 2. An

Satur omnium ver

Satur anfratū exiti

Fertili hominum

Fortis ubere camp

Expers principii. 1.

Domo exper

Seculum virtutum

fonti. Luc

Ieiunus om. Succo

Pauper aqua Danti

Macro pauper agell

Fugi

Fugitans litium   *Sitiens fame.*

Lapsus animi   *Victus animi.*

Sed quaedam ex his, etiam ex precedenti Regula judicari possunt.

Singularia sunt: *Villa usibus capax. Plin. l. 2. epist. 17.*

Capax ad precepta animus. Ovid. 8. Met. Dicto audiens.

REGULA V.

† Adjectiva quæ Copiam aut Inopiam significant, modò Genitivum, ¹ modò Ablativum recipiunt. ut: *Dives pecoris. Dives agris, dives positis in fœnore nummis. Horat. l. 2. sat. 2.*

Plenus rimarum. Ter. Crura thymo ² plena. Virg.

Vacuus curarum, & curis. Cic. 1. Off.

Maeste animi, Martial. Maeste nova virtute puer. Virg.

Terra ferax Cereris, multoq; feracior avis. Ovid. l. 2. Am. el. 16.

Satur omnium rerum. Ter. Ad. 5. 1.

Satur anseris extis. Pers. Sat. 6. (U. C.)

Fertilis hominum frugumq; Gallia. Liv. l. 5. ab

Fertilis ubere campus. Virg. 2. Georg.

Expers principii. Fama atque fortunis, Somno, Domo expers. ³ Salust. Lucr. Plaut.

Seculum virtutum sterile. Tac. l. 17. Sterilia sonitu. Lucr. lib. 2.

Ieiunus vni. Succo jejuna. Lucr. lib. 6.

Pauper aquæ Daunus. Hor. l. 3. od. 30.

Macro pauper agello. Hor. l. 1. sat. 6.

R 2

Exce-

△ Exceptio.

I. Soli Genitivo iunguntur, *Benignus, Largus, Prodigus, Compos, Impos, Confors, Exors.*

4. II. Ablativum tantum recipiunt, ⁴ *Prædicus, Turgidus, Gravis, Frequens.*

5. 6. 7. III. Rarius Genitivum, frequentius Ablativum habent, *Captus, Cassius, Contentus, Locuples, Nudus, Onustus, Orbus.*

IV. Ablativum etiam, cum Præpositione A vel AB recipiunt, *Extorris, Immunis, Inops, Liber, Nudus, Orbus, Purus, Securus, Vacuus, Firmus, Felix, Potens, Instruclius, Imparatus.*

REGULA VI.

† Nomen Substantivum per ellipsin Verbi SUM aut similis, cum Relativo, asciscit Genitivum vel Ablativum, quum formam aut qualitatem alicuius describimus, ut:

I. *Ingenui vultus¹ puer, ingenuiq; pudoris. Iuven. sat. 11.*

I. *Non multi cibi¹ hospitem accipies, sed multi ioci. Cic. lib. 9. epist. ult.*

Homo antiqua virtute & fide. Ter. Ad. 3. 3.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nympha. 1. Æn.

Litera accurata diligentia. Cic. [sc. scripta.]

Sed Genitivo solo dicuntur; *Homo semissis, tressis, dioboli, trioboli, terancii, minimi precii, nullius frugis. Quò referri solent etiam, Nihil Nautæ, ad accipi.*

Pecu-

CUM

Peculiare est

Cap

□ Nota. Et

est: ut videamus

magis Ablativo

C.

DE N

* Dativus aff

modum, Facilita

eratem, Anticipa

tem, Propingui

ficant, ut:

Comm

Homofum, Inca

Turpe, Molestum

Facili

Facile, Difficile

Domus vestis per

Hac pertinent

caus, Obscurus, P

ut & Verbalia

ut, Affabula nulli

memorande solam

Tamec P

quam etiam Ab

tione A vel AB

Peculiare est, *Homo bonæ frugis.* ² *Plaut.* 2.

Capt.

□ **NOTA.** Etiam in his usus observandus est; ut videamus, quæ magis Genitivo, quæ magis Ablativo gaudeant.

CAPUT V.

DE NOMINE CUM

Dativo.

REGULA.

* Dativos asciscunt Adjectiva, quæ Commodum, Facilitatem, Similitudinem, Proprietatem, Amicitiam, Aptitudinem, Æqualitatem, Propinquitatem, aut his contraria significant. *ut:*

Commodum aut Incommodum.

Honestum, Iucundum, Utile, Bonum mihi.

Turpe, Molestum, Noxium, Malum tibi.

Facilitatem aut Difficultatem.

Facile, Difficile discenti. Obvius mihi.

Domus ventis pervia. Invia virtuti nulla est via.

Huc pertinent, *Manifestus, Notus, Perspicuus, Obscurus, Periculosus, Dubius, & similia;*

ut & Verbalia in **BILIS**; & Participia in **NDUS**.¹

ut, Affabilis nulli. O mihi post nullos unquam

memorande sodales. Ovid. 1. Trist. 4.

Tametsi Participia in **NDUS** nonnunquam etiam Ablativum mediante Præpositione **A** vel **AB** asciscant. *ut, Admonendus ab*

R 3   amico,